

Wojciech Kreft
Stowarzyszenie Doradców Szkolnych i Zawodowych
Wrocław

PROGRAM KOMPUTEROWY *Doradca 2000*

*„Tysiącmilowa podróż zaczyna się
od postawienia pierwszego kroku”
Chińska mądrość*

Świat zawodów wciąż zmienia się, przekształca i rozbudowuje...
Cele, oczekiwania i dążenia ludzi wciąż nabierają nowych kształtów...
Instytucje edukacyjne próbują lepiej lub gorzej nadążyć za tymi zmianami...
Jakie działania należy podjąć w tak dynamicznej i zmiennej rzeczywistości,
aby zrozumieć zasady i opanować procesy w niej zachodzące?
Jak poprowadzić innego człowieka, aby jego podróż zakończyła się sukcesem?

Od najmłodszych lat zastanawiamy się, kim chcielibyśmy być w przyszłości. Dziecku spodoba się mundur i już chce być policjantem. Za kilka dni obejrzy w telewizji wyścig samochodowy i od razu chce być kierowcą rajdowym. Nim dorośnie, jeszcze kilkanaście razy zmieni zdanie... Problem zaczyna się, gdy młody człowiek kończy szkołę podstawową czy średnią i nie ma pojęcia, co dalej. Niejednokrotnie zdarza się, że jest osobą niezdecydowaną, bez sprecyzowanych zainteresowań. W końcu wybierze jakąś szkołę, ale co ma robić, gdy nie może znaleźć pracy w zdobytym zawodzie? A może też się okazać, że „otoczka” była ładna, ale po rozpoczęciu pracy następuje rozczarowanie: „nie tego oczekiwałem”. Rzeczywistość okazała się brutalna — praca nie daje satysfakcji, a wręcz staje się przykrą męczarnią. Często postanawiamy wtedy zmienić zawód.

Można podać jeszcze kilka przykładów, kiedy człowiek staje na rozstaju dróg wyboru zawodu. Podjęcie decyzji jest sprawą bardzo trudną, która może zaważyć na całym naszym życiu. Bardzo przydatna staje się wtedy informacja o wy-

maganiach zawodu, środowisku pracy, wykonywanych zadaniach i czynnościach oraz wielu innych szczegółach dotyczących zawodu.

Z pomocą może przyjść nam program komputerowy „Doradca 2000”. Jest to w pełni polski produkt, firmy „DEMON”, przygotowany na zlecenie Krajowego Urzędu Pracy. Dostępny jest on w Centrach Informacji i Planowania Kariery Zawodowej (CliPKZ) oraz we wszystkich Urzędach Pracy w całym kraju.

Jako pierwszy tego typu program „Doradca 2000” został stworzony z myślą o doradcach zawodowych, aby wspomóc i wzbogacić ich warsztat pracy. Jednak wśród wielu jego funkcji większość służyć może także bezpośrednio klientowi doradcy. Program ten jest m.in. ogromną bazą wiedzy o zawodach oraz o instytucjach edukacyjnych w całym kraju.

W czym może pomóc? Załóżmy, że pan X postanowił zmienić zawód, ale zupełnie nie wie na jaki. Siada więc przed programem „Doradca 2000” i najpierw musi opisać siebie. Jeśli jest osobą, która potrafi bez problemu obsługiwać komputer, to może samodzielnie zaznaczać swoje cechy w tzw. „drzewie” lub tabeli, a jeśli ma problemy z obsługą komputera — pomoże mu kreator, który będzie „prowadzić go za rękę”, zadając pytania i wydając kolejne polecenia.

Co znajdzie się w takim samoopisie? Będą to cechy osobowości danej osoby: zainteresowania, sprawności, zdolności, cechy oraz jej oczekiwania wobec zawodu i pracy (m.in.: możliwości zatrudnienia, rodzaj pracy, poziom obciążenia fizycznego, intensywność kontaktów z ludźmi itd.). Informacji tych nie trzeba wpisywać ani „wymyślać”. Wystarczy przy wymienionych w drzewie lub tabeli opcjach wstawić wartość, np. *Lokalizacja miejsca pracy — w budynkach* — wartość *Tak*.

Pan X opisał siebie. Na podstawie uzyskanych informacji program wyświetli listę zawodów, które odpowiadają jego cechom i oczekiwaniom. Zawsze jednak ostateczna decyzja wyboru należeć będzie do pana X. Do każdego zawodu z listy znajdzie on także jego opis oraz informacje o instytucjach edukacyjnych, które przygotowują go do wykonywania tego zawodu.

Co znajduje się w opisie zawodu?

- krótki opis zawodu — najważniejsze jego cechy
- szczegółowa charakterystyka zawodu podzielona na 11 rozdziałów (zadania i czynności, środowisko pracy, wymagania psychologiczne, wymagania zdrowotne, warunki podjęcia pracy, możliwości awansu, możliwości podjęcia pracy przez osoby w różnym wieku, możliwości zatrudnienia i płace, zawody pokrewne, ważniejsze adresy, literatura)
- teczka informacji o zawodzie — opis zawodu w szerszej, bardziej przystępnej formie
- dane statystyczne z rynku pracy
- profil zawodu — czyli wypunktowane cechy i wymagania zawodu.

Do 30 zawodów oprócz wyżej wymienionych informacji dołączony jest także multimedialny spacer. Polega on na tym, że lektor opowiada o zawodzie, a na ekranie wyświetlane są zdjęcia obrazujące pracę w danym zawodzie.

Istnieje także możliwość przeszukiwania „świata zawodów”. Polega ona na wybraniu spośród wielu wymienionych tylko tych cech zawodu, które są dla nas ważne. Program wyświetli listę zawodów spełniających nasze wymagania.

A co zrobić, gdy pan X nie chce pracować w swoim zawodzie, ale chciałby wykorzystać zdobyte w nim doświadczenie, umiejętności? I na to znajdzie się rada. Program umożliwia wskazanie zawodu, do którego chcemy znaleźć zawody podobne. Należy zaznaczyć te cechy naszego zawodu, które powinien posiadać też zawód podobny, i program wyświetli listę zawodów podobnych. Dzięki temu pan X może wybrać nowy zawód, który być może będzie wymagał tylko niewielkiego przekwalifikowania.

Jak widać, program umożliwia dostęp do „świata zawodów” w różnych aspektach. Można wypróbowywać różne kombinacje zaznaczanych cech zawodu, pod różnym kątem, np. w zależności od środowiska pracy czy od wymaganych sprawności i zdolności. Zawsze mamy dostęp do opisu zawodów znajdujących się na liście, a także do bazy informacji o instytucjach kształcących do wykonywania danego zawodu. Wszystkie informacje możemy nie tylko przeczytać na ekranie, ale także wydrukować.

A co ma zrobić pan X, gdy wie, jaki chce zdobyć zawód, ale nie wie jak? Po prostu powinien od razu skorzystać z części programu tzw. *modułu Edukacja*. Znajdzie tam informacje o blisko 12.000 instytucji oferujących ponad 3300 kierunków kształcenia. Są to instytucje z całego kraju: poczynając od kursów i szkół zawodowych, poprzez szkoły średnie, policealne i wyższe, aż do studiów podyplomowych. Do informacji o instytucjach i kierunkach kształcenia można przejść z każdej części programu, w której otrzymamy listę zawodów.

Jakie informacje szczegółowe można tu znaleźć? — Oprócz nazwy i adresu instytucji znajdziemy informacje o jej typie, statusie, telefony, adresy e-mail, faxy, opisane krótko (jeśli istnieją możliwości zakwaterowania, wyżywienia oraz czasami jakieś dodatkowe informacje). Natomiast o kierunku kształcenia dowiemy się, jaki jest rodzaj kształcenia, odbiorcy kształcenia, tryb nauki, wymagane wykształcenie wstępne, forma zakończenia, czas trwania i koszty nauki oraz dodatkowo mogą to być informacje o wstępnych warunkach przyjęcia na dany kierunek, zdobywanych zawodach, specjalnościach, umiejętnościach i uprawnieniach, uzyskiwanych dokumentach, możliwościach nauki dla osób niepełnosprawnych, programie nauczania i praktykach zawodowych.

To jeszcze nie koniec możliwości programu. Istnieje jeszcze jedna, bardzo ciekawa część — *moduł Nawigator*. Jest on w dużej części multimedialny. Dla osób mających kłopoty z obsługą komputera przeznaczony jest multimedialny

pokaz przedstawiający działanie niektórych elementów programu. Między innymi wyjaśnia niektóre pojęcia oraz sposób pracy z różnymi elementami.

Dla każdego, a zwłaszcza dla osób, które po raz pierwszy stykają się z programem, przeznaczony jest *Przewodnik po programie*. „Oprowadzi” on nas po całym programie, pokaże jego możliwości, zastosowanie poszczególnych przycisków, ikon. Zrobi to w sposób możliwie prosty i przystępny. Wystarczy słuchać lektora i oglądać pokaz na ekranie.

W module *Nawigator* znajduje się także tzw. *Trening „wizje kariery”*. Są to zajęcia z komputerem zwiększające aktywność w realizacji własnej kariery. Trening ten pomoże Ci zastanowić się nad tym, co chcesz robić, czego w rzeczywistości oczekujesz od pracy, zawodu, wskaże Ci, w których częściach programu „*Doradca 2000*” znajdziesz odpowiedzi na swoje pytania i wątpliwości.

Niejedną osobę, a na pewno niezdecydowanego absolwenta szkoły średniej, zainteresuje *Kwestionariusz Preferencji i Predyspozycji Zawodowych*. Jest to test składający się ze 108 pytań — jego wyniki pozwalają na umiejscowienie naszej osoby w trójwymiarowej przestrzeni: preferencji do pracy z danymi, ludźmi bądź z rzeczami.

Jak widać, program „*Doradca 2000*” posiada szereg możliwości i może pomóc wielu osobom odnaleźć siebie w świecie zawodów. Wybór kariery zawodowej jest jednym z ważniejszych wyborów dokonywanych przez człowieka w życiu. Gdy jest trafny, osiągamy satysfakcję zawodową, zadowolenie z pracy, odczucie bycia na właściwym miejscu. Nie pozwól, by wybór zawodu był przypadkiem. Weź karierę zawodową w swoje ręce. Dobra i wszechstronna informacja na pewno Ci w tym pomoże.

REALIZACJA SYSTEMU INFORMATYCZNEGO „DORADCA 2000”

I. Tytuł projektu

„*Doradca 2000* — program wspomagający pracę doradcy zawodowego w Systemie Urzędów Pracy”

II. Miejsce realizacji projektu

Program został wdrożony od października do listopada 1998 w całym Systemie Urzędów Pracy — we wszystkich (ponad 500) urzędach pracy w Polsce. Jego wersja 2,0 poszerzona o informacje i funkcje przeznaczone dla osób niepełnosprawnych jest aktualnie wdrażana do wszystkich urzędów pracy.

III. Krótka charakterystyka projektu

Program przygotowany został na zlecenie Krajowego Urzędu Pracy jako wynik ogłoszonego w 1997 roku przetargu nieograniczonego w ramach realizowanego przez Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej Projektu „Promocji Zatrudnienia i Rozwoju Służb Zatrudnienia” (komponent TOR#8 — „Usługi Zatrudnieniowe”) współfinansowanego ze środków pożyczki Banku Światowego.

Program był tworzony od VII 97 r do VII 98 r., zaś od IX 98 r. do 30 XI. został wdrożony we wszystkich urzędach pracy z terminem pełnej gotowości do jego wykorzystania od I XII 1998 r.

W roku 2000 ukończono prace nad wersją 2,0 programu z opcjami dla osób niepełnosprawnych.

IV. Skrótowy opis programu

Program „Doradca 2000” został stworzony po to, aby wspomagać pracę doradcy zawodowego w systemie urzędów pracy. Jest to dość złożony system o wielu funkcjach i modułach, przeznaczony nie tylko do użytkowania przez doradcę, lecz również do bezpośredniego dostępu dla klientów.

Program został tak zaprojektowany, że „przedstawia się sam”, po to aby doradca zawodowy podczas pracy z nowym klientem nie musiał udzielać wciąż tych samych wyjaśnień.

Poznanie programu najlepiej rozpocząć od modułu Nawigator — od obejrzenia „Przewodnika po programie” oraz „Elementów sterujących programem”.

Program Doradca 2000 składa się z czterech podstawowych modułów: Nawigator, Klient, Zawody, Edukacja.

Moduł Nawigator

Jest to moduł informacyjno-szkoleniowy. Pokazane jest w nim działanie elementów sterujących programem, znajduje się tam przewodnik po programie, kreatory prowadzące „za rękę” po różnych częściach programu oraz trening „Wizje kariery” pomagający ukierunkować niezdecydowanego klienta. Poza tym jest jeszcze część informacyjna dotycząca rynku pracy, w skład której wchodzi:

- Instytucje wspomagające poradnictwo zawodowe,
- Najczęściej zadawane pytania,
- Słownik

Moduł Klient

Moduł ten ma za zadanie zebrać dane uzyskane z samoopisu przez klienta. Dane (zainteresowania, zdolności i cechy oraz oczekiwania wobec zawodu i pra-

cy) wprowadzane mogą być przez doradcę lub przez samego klienta, korzystając z kreatora prowadzącego użytkownika „za rękę” lub zaznaczając samodzielnie elementy w drzewie lub tabeli profilu klienta.

W ten sposób zostanie utworzony profil klienta.

Klient ma możliwość uzyskania list zawodów spełniających kryteria przez niego określone:

- bezwzględnie dla niego przeciwwskazane ze względu na ograniczenia zdrowotne,
- dostępne pomimo ograniczeń zdrowotnych,
- wybranych według określonych przez niego zainteresowań, zdolności i cech,
- wykorzystujących już posiadane przez niego kwalifikacje zawodowe (zawody pokrewne),
- wybrane według jego oczekiwań wobec zawodu/pracy.

Tworzenie list zawodów odbywa się z ciągłą informacją zwrotną dla klienta: podawana jest na bieżąco liczba zawodów spełniających wybrane kryteria. Można od razu przejść od dowolnego zawodu z listy do informacji o tym zawodzie.

Moduł Zawody

Moduł ten zawiera wielowymiarową bazę danych o „świecie zawodów”. Jego strukturę bazową stanowi „Klasyfikacja zawodów i specjalności”. Oferowane funkcje:

- udostępnia informacje o wybranych zawodach i o rynku pracy — w formie opisowej, graficznej bądź multimedialnej;
- umożliwia wyszukiwanie zawodów według podawanych przez użytkownika cech zawodów,
- umożliwia wyszukanie zawodów podobnych według wybranych grup elementów/kryteriów z podanego zawodu.

Moduł Edukacja

Moduł Edukacja zawiera bazę danych o instytucjach edukacyjnych:

- umożliwia określenie warunków, jakie powinna spełniać instytucja edukacyjna (Parametry instytucji edukacyjnej);
- umożliwia określenie warunków, jakie powinien spełniać kierunek kształcenia (Parametry kierunku kształcenia);
- udostępnia informacje o instytucjach i kierunkach spełniających te wybrane kryteria.

Mocne strony programu to:

- ogromny ładunek informacyjny — gdyby chciał wydrukować zawarte w nim informacje, zajęłoby to ok. 30.000 stron wydruków
- możliwości wielowymiarowego analizowania „świata zawodów”
- wzbudzenie aktywności, autorefleksji oraz zwiększenie obszarów analizowanych zmiennych u klientów (w aspekcie informacji zawodowej)
- bogata kartoteka klienta oraz duże możliwości jej filtrowania, a także szeroki zakres automatycznie generowanych raportów mogących stanowić statystykę pracy doradcy
- otwartość programu — czyli duża ilość zmiennych do uzupełnienia przez użytkowników (głównie baza Edukacja)
- nowa funkcja informacyjno-edukacyjna (czyli „Inne Informacje” oraz trening „Wizje kariery”)
- zaprojektowanie mechanizmów bieżącej wymiany danych i rozwoju programu w przyszłości.

Osiągnięte efekty

Program „Doradca 2000” został stworzony po to, aby wspomagać pracę doradcy zawodowego w systemie urzędów pracy.

Pragniemy mocno podkreślić, iż naszym zdaniem najlepszy nawet program komputerowy nie będzie nigdy w stanie zastąpić wysokiej klasy specjalisty, jakim jest doradca zawodowy w bezpośrednim kontakcie z klientem.

Natomiast jako jedno z narzędzi warsztatu pracy doradcy — dobrze oprogramowany komputer na pewno może:

- wyręczyć doradcę w części monotonnych i powtarzalnych czynności zawodowych,
- dostarczyć (doradcy lub bezpośrednio jego klientowi) w szybki sposób odpowiednio, szeroko rozumianą informację zawodową
- wspomóc proces diagnozy klienta (testy, kwestionariusze)
- poprowadzić standardową dokumentację klienta
- generować różnego rodzaju zestawienia statystyczne i sprawozdania
- wyręczyć doradcę w przekazywaniu standardowych podstawowych informacji dla klienta
- wspomóc działalność edukacyjną klientów w zakresie podstawowych umiejętności poruszania się na rynku pracy (treningi multimedialne).

Program konstruowany był z nadzieją, iż pozwoli doradcy osiągnąć nie tylko większą efektywność pracy, ale i także większą satysfakcję zawodową.

Wykorzystanie komputera w każdej działalności człowieka początkowo wiąże się niestety zawsze ze zwiększonymi obowiązkami, koniecznością nauki

obsługi programu itp. Sądzymy jednak, że po pewnym czasie nasz program stanie się stałym, nieodłącznym i niezbędnym elementem warsztatu pracy każdego doradcy zawodowego.

Program „Doradca 2000” mamy nadzieję intensywnie rozwijać przez najbliższe lata, zaś osiągnięcie przez niego postaci w miarę pełnej i dojrzałej będzie możliwe jedynie we współpracy z jego użytkownikami, dopasowując funkcje programu do realnych potrzeb doradców.

Wojciech Kreft

PROGRAM KOMPUTEROWY *Doradca 2000*

Streszczenie

Artykuł opisuje w dużym skrócie zawartość programu komputerowego „Doradca 2000” przygotowanego na zlecenie Krajowego Urzędu Pracy w ramach realizowanego przez Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej Projektu „Promocji Zatrudnienia i Rozwoju Służb Zatrudnienia” (komponent TOR#8 — „Usługi Zatrudnieniowe”) współfinansowanego ze środków pożyczki Banku Światowego. Opisane są w nim podstawowe funkcje programu i osiągnięte efekty.

Войцех Крефт

КОМП'ЮТЕРНА ПРОГРАМА „КОНСУЛЬТАНТ 2000”

Резюме

Стисло викладеться зміст комп'ютерної програми „Консультант 2000” („Doradca 2000”), підготовленої на замовлення Національного бюро праці. Програму розроблено у рамках проекту „Сприяння зайнятості та розвиток служб зайнятості”, який реалізується Міністерством праці та соціальної політики Польщі за фінансової підтримки Світового банку. Описуються основні функції програми і досягнуті ефекти.

Wojciech Kreft

COMPUTER PROGRAMME „*Adviser 2000*”

Summary

Article describes in large shortening content of computer programme “Adviser 2000” (“Doradca 2000”) prepared on order of National Labor Office. This programme was made in frames realized through Ministry of Work and Social Policies — project “Promotion of employment and development of labor services” (component TRACK # 8 — “employment Services”) co-financed from loan of World Bank. Described are here basic functions of programme and reached effects.